

There are no translations available.

Богуш П.М.

Вчитель історії, краєзнавець

м. Нікополь, Україна

[Біографія](#)

Жуковський М.П.

Голова Нікопольської міської організації

Всеукраїнської спілки краєзнавців,

заступник директора

Нікопольського краєзнавчого музею

з наукової роботи

м. Нікополь, Україна

[Біографія](#)

Перші згадки про Микитин Ріг

1. Територія сучасного міста Нікополь знаходиться на місцевості, де споконвіку жили люди. Під час археологічних досліджень тут були виявлені поселення та кургани епохи неоліту та бронзи (IV-II тис. до н. є.).

2. Більше 2500 років тому тут знаходилась переправа через Дніпро (Борисфен), через яку скіфи везли криворізьку залізну руду до розташованого на лівому березі великого адміністративного, металургійного, ремісничо-торговельного центру Скіфської держави - Азагаріону, відомого в науковій літературі як Кам'янське Городище. Також треба зауважити, що ця переправа і Азагаріон знаходились посеред землі Герос - місця поховання скіфської знаті.

3. Переправа знаходилась майже в центрі Дніпровських плавень, які простягнулись від о. Хортиця до о. Гавані на 240 км і мали максимальну ширину до 25-30 км. Організації переправи саме в цьому місці сприяли вузька частина плавень шириною 4-5 км. що утворилась внаслідок геологічних виходів Придніпровської кам'яної гряди.

4. В VI - XIII століттях, місцевість, де розташований Нікополь, входила до складу так званого «путі із варяг у греки» - важливої транспортної артерії, яка пов'язувала країни Північної Європи і Київську Русь з Візантійською імперією і по якій здійснювались військово-політичні, дипломатичні і торговельні експедиції. Тут був перетин грецького шляху і Соляного шляху із Криму.

5. Під час панування на південних землях Русі великого князівства Литовського на вищеназваній переправі знаходилось укріплення, яке було зруйноване татарами наприкінці XV століття і потім не відбудовувалось.

6. З виникненням запорозького козацтва ця переправа отримала назву Микитин Перевіз, Микитин Ріг, урочище Микитине. Народний переказ розповідає, що першими засновниками поселення, де зараз сучасний Нікополь, були запорожці Микита, Лисий Довгаль та Палій, серед яких Микита займався перевозом через Дніпро. Перша згадка про Микитин Перевіз зустрічається в історичних джерелах 1530 р.

7. У вітчизняній картографії Микитин Ріг згадується в так званій карті «Большой Чертеж» (М 1:1850000). яку почали складати за наказами царя Івана IV Грозного в 1552 р. На жаль, ця карта, яка була виготовлена наприкінці XVI століття, до наших часів не збереглася, але вчені мають додаток - «Книга Большому Чертежу», складеної в 1627 р. В цьому географічному опису згадуються назви нашого краю: «А ниже Томаковки миля Лысыя Горка. А ниже Лысыя Горки миля Микитин Рог, а ниже Никитиному Рогу миля Затон Каменный».

8. В іноземних джерелах згадку про урочище Микитин Ріг ми знаходимо в творах польських істориків Папроцького і Несецького про подорож на Томаківську Січ Самійла Зборовського в 1583 г. та в щоденнику посла австрійського імператора Рудольфа II до запорозьких козаків Еріха Лясоти в 1594 р.

9. Видатною подією в історії Нікополя є заснування на Микитиному Розі в 1638 р. так званої Микитинської Січі, яка існувала до 1652 р. В квітні 1648 р. повстали козацько-селянські маси на цій Січі обрали Богдана Хмельницького гетьманом України, який звідси почав національно-визвольну війну українського народу проти польських феодалів, що закінчилась в 1654 р. возз'єднанням з російським народом. Про це нагадує

пам'ятний знак та пам'ятник Б.Хмельницькому в м. Нікополі.

10. В дипломатичних та державних документах Московського царства, а згодом Російської імперії другої половини XVII - XVIII ст. згадується поселення на Микитиному Розі під назвами «Никитин Перевоз», «Городище Никитино», «Никитинская застава», «Никитинская таможня». Документ «План вновь проектируемого укрепления Никополь, что прежде назывался «Никитин Перевоз» для содержания воинской команды одного батальона» від 30 березня 1780 р., який визнаний основою офіційного літочислення сучасного Нікополя. Але аналіз матеріалів про його історичне минуле показує, що ні фортеця Нікополь, ні фортеця і губернське місто Славенськ, будівництво яких також на Микитиному перевозі ухвалила Катерина II в 1775 р., не були зведені.

Цікаво відзначити, що штабс-капітан Генерального штабу В.Павлович, який першим приводить народний переказ про засновника перевозу запорожця Микиту, а також протоієрей Нікопольської Соборної церкви Покрови І.І. Карелін стверджують, що Нікополь одержав свою назву від імені Микита, яке означає в перекладі з грецької «переможець» і етимологічно пов'язане з іменами Микола, Никодим, Никифор, Ніке. Грецьке ім'я Микита, яке було назвою запорозького поселення, було штучно, під впливом зовнішньополітичних прагнень царату перетворено в 1780 р. у назву майбутньої фортеці Нікополь - Микитине місто, місто переможця.

Джерело: Богуш М.П., Жуковський М.П. Перші згадки про Микитин Ріг : збірник рефератів, доповідей обласної науково-практичної конференції з історичного краєзнавства. - ДДУ, 1990.

Переведення в електронний вигляд: Волкова К.Ф., Стрілецька М.В.

На нашому сайті Ви можете дізнатися більше про історію Нікопольщини:

- [Історія Нікопольщини](#)

[У разі використання матеріалів цього сайту активне посилання на сайт обов'язкове](#)